

HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

december 2005

jaargang XXXVI

aflevering 4

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

Heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem,
Merendree, Nevele, Poesele, Poeke, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare
en Zeveren

Het Land van Nevele is een uitgave van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele" v.z.w.

Abonnementen en lidgeld 2005

Abonnementen op *Het Land van Nevele* lopen over een jaargang van vier nummers. Bij nieuwe abonnementen in de loop van het werkjaar worden de vorige nummers, indien nog voorradig, nagestuurd. Oudere nummers vanaf 1970 zijn nog in beperkte hoeveelheid beschikbaar.

Lidgeld 2005

18 euro (+ 3 euro buitenland) over te schrijven op rekening 290-7431460-20 van "Het Land van Nevele" v.z.w.,
Dammeers 35, 9880 Aalter.

Steunend lid 2005

Vanaf 25 euro

Redactieadres

J. Luyssaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Tijdschriftadministratie

L. De Ruyck, Heiste 45, 9850 Landegem

Administratie dagelijkse werking

A. Bollaert, Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Opmaak

C. De Groote, Landegem

Druk

Beschutte Werkplaats "Nevelland", Nevele

De auteurs, en niet de uitgever, zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en illustraties.

HET LAND VAN NEVELE

Provincie
Oost-Vlaanderen

Centrale Bibliotheek

december 2005

jaargang XXXVI

aflevering 4

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

Land van Nevele

Jan LUYSSAERT, De opstand te Nevele tijdens de Belgische omwenteling van 1830	299
Schenkeningen aan onze bibliotheek en documentatiecentrum	333
Gilbert VAN STEENKISTE, Meester Edmond Bruyneel van Zeveren	334
Roger TUYTSCHAEVER, Een muzikale pastoor te Landegem, E.H. Henri Van Laere (1943-1947)	358
Jan LUYSSAERT, Frederik De Pestel (°Nevele 1824- †Gent 1886) “Martelaar” van het officieel Onderwijs	371
Albert MARTENS, Een verdwenen veldkapel te Hansbeke	376
André BOLLAERT, Een vondst uit Nevelse bodem: een zegelstempel	392
Opstelwedstrijd 2005	398
Verslagen	404
Addendum en Erratum	407

Mensen van Toen

André BOLLAERT & Daniël D’HOOGHE, Adel uit Napoleons Tijd: Herwyn van Nevele	409
---	-----

Mensen van Toen

ADEL UIT NAPOLEONS TIJD: HERWYN VAN NEVELE

(N°. 7595.) KYZERLYK DECREET het welke toelaet aen den *Senateur Graeve Herwyn te voegen aen zynen naem den geénen van Nevele*.

In het paleys der Tuileries, den 9.en January 1812.

NAPOLEON, KYZER DER FRANSCHEN, KONING VAN ITALIËN, VOORSTAENDER VAN HET RHYN-VERBOND, BEMIDDELAER DER ZWITSERSCHE CONFEDERATIE, &c. &c. &c.

Den *Senateur graeve Herwyn* ons zeer oodmoedelyk voorgesteld hebbende dat hy zoude begeéren te voegen aen zynen naem den geenen van *Nevele*;

Gezien de II.den titel van de wet van den 11 germinal jaer XI;
Op het rapport van onze grooten-regter minister van de justicie;
Gehoort onzen Raed van staet;
Hebben wy gedecreteérd en decreteéren by dezen het volgende:

ART. I.^o Het is toegelaeten aen sieur *Petrus-Antonius Herwyn*, senator en graeve van het Kyzerryk, te voegen aen zynen naem den geénen van *Nevele*, van hem by te voegen aen zynen kersten-brief, en by gevolgen aen te neémen de naemen van *Herwyn-de-Nevele*.

Door het decreet van 8 november 1795 van de Franse republiek werd de adel in onze gewesten definitief afgeschaft en werd iedereen voortaan “borger” en “borgeresse”.

Twintig jaar later, onder het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden kreeg de vroegere adel opnieuw gelegenheid om zijn adellijke status weer op te nemen, enkel als eretitel en zonder de voorrechten die er tijdens het Ancien Regime aan verbonden waren. Hiervoor moesten ze een aanvraag richten tot Koning Willem I.

Napoleon, die tijdens het Ancien Regime tot de kleine Corsicaanse adel had behoord deed reeds vanaf 1802 enkele pogingen om een nieuw soort adel in te stellen maar zijn initiatieven bereikten niet het gewenste resultaat.

De oprichting van het keizerrijk op 18 mei 1804 was voor Napoleon de ideale gelegenheid om zijn oude droom waar te maken. Eigen volk eerst, moet hij gedacht hebben en hij benoemde alle leden van zijn familie tot prins en prinses. In 1806 richtte hij 34 hertogdommen op, meestal in de veroverde gebieden, die hij toekende aan zijn voornaamste militaire medewerkers.

Op 1 maart 1808 vaardigde hij een decreet uit waarbij de organisatie van de keizerlijke adel werd bevestigd. Vanaf die datum tot 1814 werden 3.263 adelsverheffingen toegekend ten gunste van militairen, leden van het keizerlijk Hof, vooraanstaande personaliteiten, bisschoppen, senatoren, prefecten, magistraten en in geringere mate aan lokale gezagdragers. Met uitzondering van de bisschoppen waren de adellijke status en titel erfelijk indien de begunstigde een majoraat¹ tot stand bracht dat aan zijn nakomelingen een voldoende inkomen verschafte.

In de vroegere Oostenrijkse Nederlanden werden slechts 31 adelsverheffingen toegekend: dertien graven, elf barons en zeven ridders. Twee onder hen behoorden tot de familie Herwyn uit Hondskoote. Hun vader Augustinus Herwyn was burgemeester aldaar. Philippe-Jacques en Pierre-Antoine Herwyn hadden zich vooral verdienstelijk gemaakt bij het droogleggen van de moeren tussen 1780 en 1787 waarbij ongeveer 1500 ha werden drooggelegd. Vanaf 1800 hernamen ze deze activiteit omdat door oorlogsvernieuwingen een deel opnieuw was ondergelopen. Ze kregen hiervoor een onderscheiding van de Société d'agriculture de la Seine.

¹ Een majoraat is een erfdeel waarvan de erflater vastgesteld heeft, dat het onderworpen is aan een bepaald verervingssysteem, waarbij het eerstgeboorterecht en meestal het mannelijk geslacht de voorrangverlenende factoren zijn. Een majoraat is onvervreemdbaar en ondeelbaar en vervalt bij ontstentenis van een gespecificeerde rechthebbende aan de familie. Verwikkelingen ontstaan als de stichter verzuimd heeft, de voorrang van een der beide seksen en/of de geldigheid van het recht van representatie te regelen.

Pierre-Antoine HERWYN

Pierre-Antoine Herwyn werd op 18 september 1753 in Hondshoote geboren en overleed in Parijs op 15 maart 1824. Hij huwde Marie Caignez die in 1801 overleed en hertrouwde in 1805 te Veurne met Angèle van der Meersch de Nevele (°Veurne 1774 - Parijs 1849), de dochter van de burgemeester van Veurne. In 1806 werd in Parijs hun enig kind Napoleon-Pierre geboren.

Pierre-Antoine studeerde aan de universiteit van Douai en werd advocaat bij de Raad van Vlaanderen. In 1789 werd hij door de stad Belle (Bailleul) afgevaardigd naar de Staten Generaal en vanaf 1792 kreeg hij de leiding van de lokale strijdmacht. In de herfst van 1793 werd hij gearresteerd op verdenking van samenheulen met de vijand. Na zeven maanden opsluiting werd hij vrijgesproken en naar Brugge gestuurd als regeringscommissaris. Later werd hij er regeringscommissaris en voorzitter van de centrale administratie van het Departement van de Leie. In 1799 werd hij door de Bruggelingen aangeduid als afgevaardigde voor de Conseil des anciens. Op 22 december van hetzelfde jaar, onder het consulaat van Napoleon, werd hij senator.

Dit laatste had blijkbaar op 26 april 1808 zijn verheffing tot graaf tot gevolg toen Keizer Napoleon een groot deel senatoren tot de adelstand verhief. Hij liet zich voortaan "Pierre-Antoine Herwyn, comte d'Arène" noemen. Financieel gaat het hem zeer goed. In 1811 wordt hij vermeld op de lijst van de zestig meest belaste inwoners van het departement van de Leie.

Vanaf 1812 mag hij "de Névèle" of "van Nevele" aan zijn naam toevoegen.² Tot aan de val van Napoleon (wiens afzetting hij meestemde) bleef hij senator. Hij koos voortaan de zijde van Lodewijk XVIII en werd in 1814 "Pair de France". In 1817 werd hij "héréditaire" en zal hij in de eerste kamer blijven zetelen tot aan zijn dood in 1824. Ondertussen was ook de erfelijkheid van zijn grafelijke titel bevestigd.

² In zijn armorial die meer dan 131.000 namen telt beschrijft J.B. Rietstap (zie: <http://www.euraldic.com>) het wapenschild van de familie Herwyn van Nevele als volgt: **Herwyn de Nevèle** Coupé: au 1, d'or, au lion de sable, lampassé de gueules; au 2, de sable, à trois molettes mal-ordonnées d'or. Supports: deux licornes, au naturel.

Zo werd zijn zoon Napoleon-Pierre op zijn achttiende “Pair de France”. In 1831 werd hij in de Senaat geïnstalleerd en behield deze functie tot aan de revolutie van 1848. Napoleon-Pierre, die zwakzinnig was en onder voogdij stond, had geen erfgenamen zodat de aanzienlijke erfenis en de grafelijke titel toekwamen aan de Belgische families Herwyn en van der Meersch.

Philippe-Jacques HERWYN

Philippe-Jacques Herwyn werd op 13 juni 1750 in Hondshoote geboren en overleed in Veurne op 23 maart 1836. Uit zijn eerste huwelijk in Poperinge met Marie de Rue de Lindhof had hij een zoon Philippe-Jacques Herwyn (1779-1814) die burgemeester van Moere werd en gehuwd was met Charlotte van der Meersch de Nevele.

Vermoedelijk werd hij door de tussenkomst van zijn broer Pierre-Antoine op 5 augustus 1812 tot baron verheven..

Vermeldenswaardig is wel dat zijn kleinzoon Napoleon-Diodore Herwyn (°Veurne 1807 - †Veurne 1892) in 1853 een adelserkenning en een overdraagbare barontitel ontving. Vlak voor zijn dood verkreeg hij een overdraagbare grafelijke titel met als argument dat zijn Franse neef Napoleon, zoon van graaf Pierre-Antoine Herwyn de Névèle, ongehuwd en kinderloos was gestorven. Een zoon van Napoleon-Diodore, graaf Gustave Herwyn (1843-1929) werd afgevaardigd bestuurder van de Banque Générale de la Flandre Occidentale. Hij speelde een voorname rol in Brugge als vernieuwer van de Heilig-Bloedprocessie, naar aanleiding van de jubelprocessie in het jaar 1900. Hij had alleen dochters. Zijn broer Edouard (1851-1934) had één zoon met wiens dood in 1952 de mannelijke naamdragers zijn uitgestorven.

De vraag waarom Pierre-Antoine Herwyn het bijvoegsel “de Névèle” / “van Nevele” aan zijn naam laat toevoegen wordt door het verhaal van zijn verwezenlijkingen niet beantwoord. Van beide Herwyn’s zien we dat ze door een huwelijk verbonden zijn met een “van der Meersch de/van Nevele”: Pierre-Antoine met Angèle en Philippe-Jacques (junior) met Charlotte. Vermoedelijk heeft de faam van de aloude Nevelse ridderfamilie ‘van der Meersch’ de doorslag gegeven tot het aanvragen en aannemen van dit bijvoegsel. Napoleon zelf deed weinig inspanningen om de oude adel in de Zuidelijke Nederlanden aan zich te binden en had er ook geen oog voor.

Zijn Frans-Vlaamse nieuw-adelijke dienaren dachten er blijkbaar anders over en hadden blijkbaar wel nog heimwee naar de tijd van toen.

André BOLLAERT, Poesele
Daniël D'HOOGE, Nevele

Bron en literatuur

Bulletin der wetten en besluiten, Keizerrijk Frankrijk, 1812 nr. 7595.
Andries Van den Abeele, De noblesse d'Empire in West-Vlaanderen (Biekorf, 2002, blz. 309-332).

**Bibliotheek van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele"
Hansbekedorp 33, 9850 Hansbeke**

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk elke eerste zondag van de maand van 10 uur tot 12 uur (niet in juli) en na telefonische afspraak met Jan Luysaert (09 371 60 53).

De catalogus op onze tijdschriften *Het Land van Nevele* en *Mensen van Toen* kan ook geraadpleegd worden in de Gemeentelijke Bibliotheek van Nevele, Stationsstraat 20, Landegem

Bibliothecaris

Julien Scherpereel
bib@landvannevele.com

Bestuur

André Bollaert (secretaris dagelijkse werking)
Irène Buysse
Wim De Clercq
Stefaan De Groote (ondervoorzitter)
Lieven De Ruyck (secretaris tijdschriftadministratie)
Yvonne De Keere
Daniël D'Hooge
Jan Luysaert (voorzitter)
Hugo Schaeck
Arnold Strobbe (ondervoorzitter)
Patrick Tuytschaever
Eddy Verstraete (penningmeester)

Website

www.landvannevele.com

E-mail

info@landvannevele.com